

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

הדוח
השנתי
2022

תוכן העניינים

04

דבר הנשיא
ויו"ר הוועד המנהל

03

• תחומי עיסוק
• אתגרי הדמוקרטיה הישראלית

02

• יעדי המכון
• מודל ההשפעה

10

נתוני דעת קהל על התוכנית
להחלשת מערכת המשפט

09

שינויים במערכת המשפט

07

דבר היו"ר של כבוד

20

דעת קהל

16

כנס אלי הורביץ

12

הישגי 2022

26

בחזית העשייה

25

המכון בתקשורת

24

המכון במספרים

31

דוח כספי

28

אנו מכירים תודה

יעדי המכון

בהתאם לתחומי העיסוק ובמענה לאתגרים שמדינת ישראל מתמודדת איתם, המכון הישראלי לדמוקרטיה הציב לעצמו שלושה יעדי-על:

חברה

טיפוח שותפות וגיבוש
מכנה משותף אזרחי
בחברה הישראלית
רבת הפנים

ממשל וכלכלה

שיפור התפקוד של מבני
הממשל והמשק לחיזוק
הכלכלה הישראלית

ערכים ומשטר

חיזוק התשתית הערכית,
החוקתית והמוסרית של
ישראל כמדינת לאום
יהודית ודמוקרטית

מודל ההשפעה

המכון הישראלי לדמוקרטיה פועל לעיצוב מדיניות וחקיקה ולהעשרת השיח הציבורי, מתוך תפיסה ממלכתית אי-מפלגתית של טובת הכלל בישראל. שיטת הפעולה של המכון לקידום יעדיו כוללת ארבעה שלבים:

1. ניתוח האתגר על בסיס מיפוי המצב הקיים והיועצות בשותפי הטמעה בממשל

2. עריכת מחקר יישומי והשוואתי באיכות גבוהה עם האתגר

3. גיבוש המלצות ושימות להתמודדות עם האתגר

4. הפצת המלצות מדיניות לשותפי הטמעה בממשל, בתקשורת ובחברה האזרחית

תחומי עיסוק מבנה המכון

המרכז לחברה משותפת -

טיפוח מכנה משותף אזרחי בחברה הישראלית והסדרת היחסים בין דת ומדינה; פיתוח דרכים לשילוב מגזרים שונים בחברה מתוך הכרה בייחודם.

מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות -

איסוף, ניתוח והנגשת נתונים אמפיריים של עמדות הציבור הישראלי, ולאורם - אבחון מגמות של שינוי ורכיבים של יציבות בעמדות בזירות הפוליטיות והחברתיות.

המרכז לממשל וכלכלה -

קידום רפורמות בשוק העבודה ורפורמות לביסוס הדמוקרטיה הפרלמנטרית, לשיפור ההתנהלות של המגזר הציבורי ולצמצום הפערים מתוך חיזוק הביטחון הכלכלי.

המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים -

חיזוק התשתית החוקתית והמוסדית של המדינה, בדגש על היסודות הליברליים של הציונות.

המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה -

התוויית דרכים להתמודדות יעילה עם איומים ביטחוניים מתוך שמירה על קיומה של חברה פתוחה ושומרת חוק.

אתגרי הדמוקרטיה הישראלית

ביטחון

איום קיומי ביטחוני מתמיד, על שלל מופעין, מערער את המחויבות של ההנהגה והחברה לשלטון החוק ולזכויות אדם.

חברה

מגמות של התבדלות, אפליה והדרת קבוצות בחברה הישראלית מאיימות על לכידותה וחוסנה ועל מחויבותה לערכים המהותיים של הדמוקרטיה.

זהות

המתח בין הזהות הפרטיקולרית של המדינה כמדינה יהודית לבין היסודות האוניברסליים בזהותה כדמוקרטיה מחריף את השסעים בחברה ומערער את הלגיטימציה של ישראל כמדינת לאום דמוקרטית.

משילות

בעיות מבנה ותפקוד מתמשכות במערכות השלטון והמשק מערערות את יציבות הממשל ומסכנות את יכולתה של ישראל להתמודד עם אתגרי חוץ ופנים משמעותיים.

דבר הנשיא ויו"ר הוועד המנהל

ולהפוך אותה לחוקה שלמה. אולם מוטב מאוחר מאשר לעולם לא. כעת עלינו להתייצב שוב לצד המחוקקים ולסייע להם לכבוש את ההר. קשה להפריז בחשיבות הרגע הזה. עתיד מדינת ישראל כמדינה ציונית וליברלית, כמעצמה טכנולוגית וצבאית, כקִבְרַת מופת סולידרית ופלורליסטית, תלוי בכך.

בשנה החולפת עשה המכון כמה קפיצות מדרגה משמעותיות. נציין כאן שתיים. ראשית, ניצלנו היטב את העובדה שלאחר שנים אחדות של משבר פוליטי ושיתוק משילותי כיהנה בישראל ממשלה שהתרכזה בעשייה ובשינוי. חוקרי המכון עבדו עם צוותים ממשרדי הממשלה, הנגישו את המלצות המכון בתחומים מגוונים והשפיעו על מדיניות נבונה בשלל תחומים – החל בהשקת תוכנית החומש לחברה הערבית וכלה במאמצים לשילוב חרדים בשוק העבודה ובצבא באופן ראוי. בעידן זה של קוטביות מפלגתית ראוי להדגיש: הצלחות אלו נבעו בסופו של דבר מהמעמד המקצועי והא־מפלגתי של המכון, שאִפשר לחוקריו לעבוד באופן ענייני עם נציגי שמונה מפלגות שונות למען טובת הכלל.

שנית, מרגע שהתברר גודל הסכנה לדמוקרטיה השכלנו לשנות סדרי עדיפויות ולהתאים את שיטת הפעולה שלנו למציאות החדשה. בין השאר, שינוי זה בא לידי ביטוי בטרנספורמציה דיגיטלית של המכון, שבתוך זמן קצר הוציא לפועל קמפיין חינוך חוקתי חסר תקדים בהיקפו בשדה הדיגיטלי וברשתות החברתיות. אין ספק: המכון הישראלי לדמוקרטיה, כמו המדינה כולה, לא יצא מן המשבר כמו שהוא נכנס אליו.

הישגי המכון בשנה החולפת ובימים אלו ממש מתאפשרים הודות לתמיכתם הנדיבה של עשרות תורמים מכל העולם. אנו מודים לשותפינו הפילנתרופים על תרומתם ומנצלים את ההזדמנות כדי לברך במיוחד את מאות האזרחים הישראלים שבחודשים האחרונים מצאו לנוכח לשלוח למכון תרומה, מתוך הזדהות עם המאבק על הדמוקרטיה. אתם נותנים לנו כוח להמשיך בשליחות החשובה לביצור הדמוקרטיה הישראלית.

יוחנן פלסנר
נשיא המכון
הישראלי לדמוקרטיה

אמיר אלשטיין
יו"ר הוועד המנהל

בזמן ששורות אלו נכתבות, הרחובות במדינת ישראל סוערים, ו־2022 נראית שייכת לעידן אחר. בראשית 2023, ערב חגיגות ה־75 לדמוקרטיה הישראלית, שר המשפטים יריב לוין הציג את תוכניתו לריסוק מערכת המשפט, וישראל נכנסה לסחרור.

אנו כמובן מודאגים מאוד מההסתערות נטולת הרסן על בית המשפט העליון ומהנזק הפוטנציאלי הטמון בה להפרדת הרשויות, לשלטון החוק ולזכויות הפרט בישראל. עם זאת, כמי שעשורים רבים התהלכו כמעט בבדידות במדבר החוקתי, אנו מלאי השתאות ותקווה לנוכח ההתערורות הדמוקרטיות של הציבור הישראלי בחודשים האחרונים. אין מראה מפעים יותר מרבבות אזרחים הקמים להגן על חירותם. משימתנו החשובה והמרכזית עתה היא אחת: לעשות ככל האפשר כדי לתעל את המשבר הקשה לרגע חוקתי מכונן.

בימים אלו מתכנסים צוותים מטעם המפלגות בבית הנשיא ומנסים להגיע להסכמות באשר לשינויים הנדרשים במערכת המשפט. עוד מוקדם לדעת אם ניתן להפוך את הדיונים הללו לצוותי חשיבה שיולידו הסכמות חוקתיות – אך אין ספק שזהו הדבר שמדינת ישראל זקוקה לו בעת הזאת.

כל הסדרה חוקתית, ראוי לה שתתבסס על שלושה עקרונות יסוד:

- הגנה על זכויות אדם ומחויבות לשוויון ברוח ערכי מגילת העצמאות;
- שמירה על עצמאות מערכת המשפט ומקצועיות הליך בחירת השופטים;
- עיצוב כללי המשחק על בסיס דיון ציבורי רחב ועיגוןם באופן שלא יאפשר לרוב קואליציוני מקרי לשנות את המצב החוקתי ולשחוק את ערכי הדמוקרטיה.

לפני למעלה מעשרים שנה הוביל המכון הישראלי לדמוקרטיה את הפרויקט "חוקה בהסכמה", שבראשו עמד נשיא בית המשפט העליון בדימוס, השופט מאיר שמגר ז"ל. הדיונים המשמעותיים הולידו טיוטת חוקה וחשפו גם את נקודות המחלוקת והדילמות. לצערנו, נכסת ישראל לא הצליחה לאמץ את טיוטת ההסכמות

**"מדינת ישראל לא יכולה להרשות לעצמה
שרוב פוליטי מקרי יוכל לשנות הסדרי יסוד
הנוגעים לאופי המדינה, שיטת המשטר
וזכויות אדם ואזרח בסיסיות. אין לנו תרבות
פוליטית שתמנע זאת, ועלינו להגן על החוקה
הישראלית ולעגנה."**

יוחנן פלסנר
נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה

“ אזרחי ישראל, למרות הביקורת שיש להם, גאים במערכת המשפט שלהם וגאים בבית המשפט העליון שלהם, כמקור של מתינות ורוחב דעת. הם רוצים תיקון, לא הרס.”

הנשיא העשירי ראובן ריבלין,
יו"ר של כבוד, המכון הישראלי לדמוקרטיה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

THE ISRAEL
DEMOCRACY
INSTITUTE

דבר היו"ר של כבוד

חברים יקרים,

אני מתפלל שיום זה אכן קרב והולך. אני מייחל שהזעזוע הפוקד אותנו כעת יביא בכנפיו תיקון חוקתי שיחזק את העצמאות ושותפות הגורל של כולנו, כאן במדינת ישראל היהודית והדמוקרטית. עלינו להישיר מבט איש אל רעהו ולדון יחד באופיים של חיינו המשותפים כאן בארץ, ולשרטט את המרחב שאנו, כל הקהילות והמגזרים, יכולים לחיות בו יחד, שבטים־שבטים, עם אחד.

ואולם עלינו מוטלת המשימה להביא את היום. ליוזיאתי את מדינת ישראל מאז הקמתה, ואני יודע שסוד כוחנו הוא ביכולתנו להפוך כל משבר ליתרון וכל אתגר להזדמנות. גם העת הזו היא הזדמנות המונחת לפני כולנו, ובייחוד לפני מנהיגי הדור הזה. בידינו להמשיך ולפתח את היצירה המפוארת שקמה והייתה - מדינת ישראל.

כיושב ראש כבוד של המכון הישראלי לדמוקרטיה, וכעמית בכיר במרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת, זוהי משימתנו העיקרית: עיצוב מתמשך של מדינה, חברה ומרחב ציבורי שבהם מתקיימים זה בצד זה מאפייני זהות יהודיים עם מאפייני זהות דמוקרטיים־ליברליים, מתוך איזון ביניהם.

אני רוצה להודות לחבריני מישראל, ארצות הברית ומכל העולם שתומכים בעבודה החשובה והמשמעותית של המכון הישראלי לדמוקרטיה לאורך השנים, ובמיוחד בימים מיוחדים אלו, ומאפשרים למכון להשפיע ולתרום לתרומה ממשית לעיצוב החברה והדמוקרטיה במדינת ישראל.

ניפגש בירושלים הבנויה!

כאזרח מן השורה וכנשיאה העשירי של מדינת ישראל, אני מביט בדאגה במתרחש בחברה הישראלית בחודשים האחרונים. אנו נמצאים שבועות ספורים לפני יום העצמאות ה־75, ולצד ההתרגשות, ההודיה והשמחה מעיקה עלינו התחושה שהמרקם החברתי המיוחד שחיבר בינינו נפרם ומתפורר.

במועד סמלי ומיוחד זה עלינו לקבל על עצמנו - ארגונים ומוסדות, מנהיגים ואזרחים - לעשות כל שבידינו על מנת לשמור מכל משמר על השותפות בינינו ועל חוויית הגורל המשותף. כל אדם מישראל, איש־איש ויכולותיו. עלינו לקרוא למנהיגי ישראל לעשות את הדרוש כדי להשיג הסכמה חוצת מחנות ותמיכה ציבורית רחבה - המשתרעת הרבה מעבר לרוב הפוליטי בכנסת ישראל - למען כינון תשתית חוקתית יציבה שתשמש את מדינת ישראל ב־75 השנים הבאות לקיומה, והלאה.

ראש הממשלה לשעבר ומנהיג הליכוד, מנחם בגין ז"ל, לימד אותנו פרקים חשובים בהלכות מדינה יהודית ודמוקרטית. באחד מנאומיו החשובים בכנסת אמר בגין:

יבוא יום ותיבחר על ידי עמנו ממשלה אשר תקיים את ההבטחה הראשונה שניתנה לעם עם קום המדינה, לאמור: לבחור באסיפה מכוננת שתפקידה העיקרי בכל מדינה שקמה לתחייה הוא לתת חוקה לעם, ותתקבלנה הערובות התחיקתיות לחירות האזרח ולחירות העם כולו [...] כי העם יהיה אז חפשי, קודם כל - חפשי מפחד, חפשי מרעב, וחפשי מפחד הרעבה. יום זה יבוא. יש לי רושם שהוא קרב והולך. (נאום בכנסת, א' באב תשט"ז, 9.7.1956)

ראובן (רובי) ריבלין

יו"ר של כבוד
המכון הישראלי לדמוקרטיה

צילום: אריאל שרון, תל אביב 90

שינויים במערכת המשפט

הממשלה דנה בחקיקת חוק ייסוד: החקיקה, מהלך שאמור היה לקדם את מדינת ישראל עוד צעד משמעותי לקראת השלמתה של חוקה. הצעת המכון הייתה אחת המרכזיות בדיוני הוועדה שהקים שר המשפטים כדי לעסוק בנושא. לצערנו, הוועדה לא הצליחה להשלים את עבודתה, ומה שהתחיל כרצון לחזק את הדמוקרטיה, הפך בשנה האחרונה לאיום מרכזי על חוסנה ועצם קיומה.

בדצמבר 2022 קיימנו כנס על משמעות השינויים המוצעים במערכת המשפט וההשלכות שלהם על הפרדת הרשויות ומערכת האיזונים והבלמים בישראל.

פרופ' סוזי נבות
צילום: מיכל פתאל

“ברפורמה יש ניסיון להסיר את כל מנגנוני הבקרה מפני שחיתות: מה שכרגע ממלכתי, מקצועי, ניטרלי ואובייקטיבי במערכות הציבוריות – יהפוך להיות ‘של השלטון’. הכול יעבור פוליטיזציה. אמור מעתה: ‘קשרים במקום כישורים.’”

פרופ' סוזי נבות, סגנית נשיא למחקר

ח"כ גדעון סער, שר המשפטים לשעבר: “העובדה ש-74 שנה הכנסת לא חוקקה את חוק ייסוד: החקיקה היא כישלון אדיר, וכולנו אוכלים את פירות הבאוסים שלו.”

ח"כ הרב גלעד קריב: “הרפורמה הזאת צריכה תמיד להיכרך בהרחבתה של מגילת הזכויות בחוקי היסוד ובשריונו של חוק ייסוד: כבוד האדם וחירותו.”

המלצות

השלמת המפעל החוקתי:
הצעת המכון הישראלי לדמוקרטיה

מדינת ישראל היא דמוקרטיה ייחודית – מדינה יהודית ודמוקרטית אך ההסדרים החוקתיים וכללי המשחק בה שבריריים במיוחד. לפיכך אנו מזהים צורך דוחק בקיבוע כללי המשחק בישראל.

חקיקת יסוד

1. קביעה בחוק יסוד את המחויבות לערכי מגילת העצמאות כערכיה המכוננים של מדינת ישראל
2. השלמת מגילת זכויות היסוד (חוק ייסוד: השוויון, חוק ייסוד: חופש הביטוי והאספה, חוק ייסוד: חופש דת ומצפון וחוק ייסוד: זכויות במשפט)
3. חקיקת חוק ייסוד: החקיקה
4. תיקון חוק ייסוד: השפיטה
5. חקיקת חוק ייסוד: השירות הציבורי

מערכת המשפט: עצמאות, אחריות, שיקוף חברתי ושקיפות

1. הסדרת מעמד הרשות השופטת ובחירת השופטים
2. רפורמות ברשויות התביעה והייעוץ המשפטי
3. הסדרת ההליכים המשפטיים

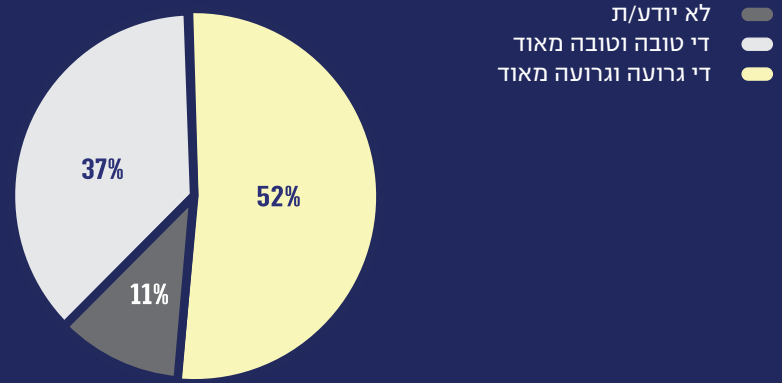
חיזוק הכנסת ושיפור עבודת הממשלה

1. חיזוק הפיקוח של הכנסת על הרשות המבצעת
2. טיוב הליכי החקיקה
3. צמצום גודל הממשלה

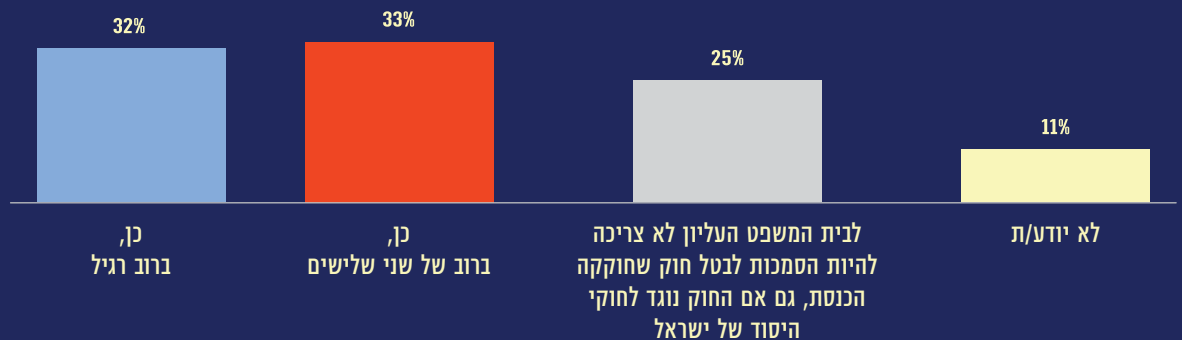
נתוני דעת קהל על התוכנית להחלשת מערכת המשפט

* על פי סקר שבוצע במרץ 2023

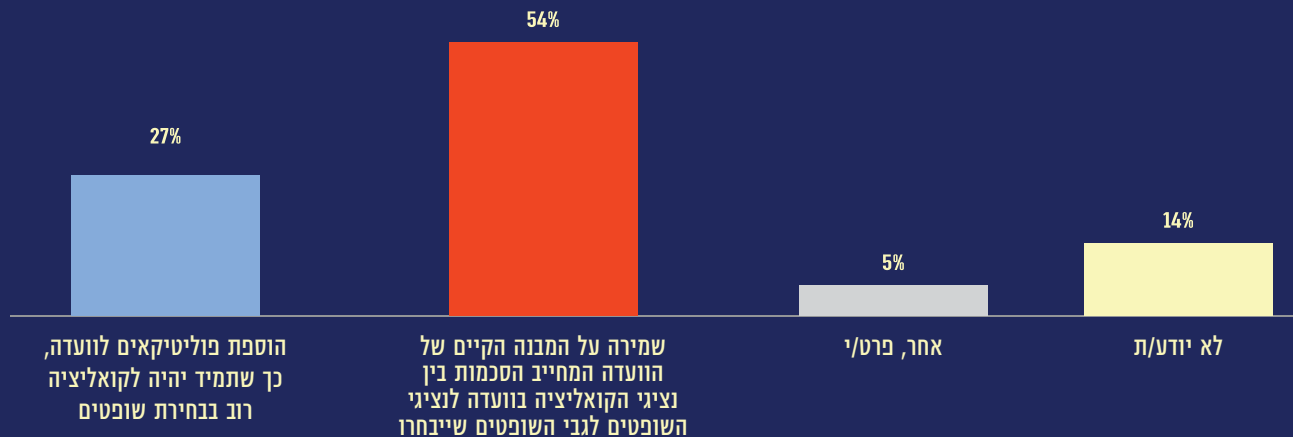
מה דעתך על הרפורמה במערכת המשפט שמציע שר המשפטים לויין?

לדעתך, האם לבית המשפט העליון, בהרכב מרוחב, צריכה או לא צריכה להיות סמכות לבטל חוק שחוקקה הכנסת, אם החוק הזה מנוגד לחוקי היסוד של ישראל?

בנוגע לוועדה לבחירת שופטים, באיזו משתי ההצעות הבאות אתה תומך?

מן הראוי שהכנסת תקדם כינון חוקה למדינת ישראל בהסכמה רחבה, בהתבסס על מגילת העצמאות

פרטיות פנקס הבוחרים

בעקבות פנייתנו פרסמה הרשות להגנת הפרטיות מסמך הנחיות מפורט למפלגות בנוגע לשימוש הראוי בפנקס הבוחרים, וכיצד להגן על פרטיותנו ולמנוע דליפה או שימוש לא הוגן בנתונים.

חינוך לדמוקרטיה

עבודתנו המשותפת עם הנהלת משרד החינוך וגורמי המקצוע במשרד הובילה לפרסום חוזר מנכ"ל בנושא "חיים משותפים ומיגור הגזענות". הבסיס לחוזר היה דוח של צוות היגוי משרדי שעסק בנושא - חוקרי המכון היו שותפים בצוות ההיגוי והובילו את כתיבת הפרקים העוסקים במיפוי החסמים והדרך להתמודד איתם. במקביל, הובלנו ארבע קבוצות עבודה מגזריות, שכל אחת מהן ניסחה נייר מדיניות בעניין החסמים והאתגרים בקידום חינוך אזרחי וחינוך לדמוקרטיה; הניירות הוצגו בכנס בשיתוף קרן לאוטמן ואוניברסיטת תל אביב. בדוח הסופי שהגיש צוות ההיגוי לשרת החינוך נכללו המלצות יישומיות מתוך ניירות המדיניות ומחקרים אחרים של המכון.

"במדינת ישראל היום 350 אלף עובדי הייטק, הפוטנציאל של המדינה, 25 שנה קדימה, הוא 2 מיליון... החסם המרכזי להגיע ליעד הזה הוא כושר הייצור של מערכת החינוך, היום היא לא בנויה להיקפים ולפוטנציאל של המדינה."

ח"כ ניר ברקת בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה, 21 ביוני

החוק להגנת הפרטיות

ועדת החוקה, חוק ומשפט הגישה תיקון לחוק התואם את המלצות מחקר שנעשה במכון. חוקרי התוכנית לרפורמות במדיה השקיעו שעות רבות בסיוע לצוות המקצועי של הוועדה ושל הרשות להגנת הפרטיות במשרד המשפטים על מנת לערוך התאמות שיציבו את ישראל בשורה אחת עם מדינות האיחוד האירופי.

עו"ד ענת טהון אשכנזי, מנהלת המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים, ועו"ד שלומית רביצקי טור-פז, מנהלת המרכז לחברה משותפת צילום: אבישג שאר-ישוב

המלצות

המלצות מדיניות לקידום פעולות בתחום

החינוך בחברה החרדית:

הרחבת לימודי היסוד בכל בתי הספר החרדיים,
בדגש על לימודי השפה האנגלית

עריכת בחינות מיצ"ב בכלל מערכת החינוך החרדית

הכנסת מערך הפיקוח לכלל מוסדות
החינוך החרדיים

שיפור של הכשרות המורים והמנהלים
ושל ספרי הלימוד

הגדלת מספר הניגשים והניגשות לבחינות הבגרות

גיבוש תוכנית חומש עדכנית לשילוב חרדים
באקדמיה, שתכלול יעדים כמותיים ואיכותיים;
עידוד סטודנטים חרדים ללמוד לתארים מתקדמים
ולתחומים נדרשים במשק

חינוך בחברה החרדית

מנכ"לית משרד החינוך פרסמה חוזר מנכ"ל שמעגן ומסדיר את החינוך החרדי ממלכתי. מדובר ביישום של אחת ההמלצות המופיעות במחקר שפרסמנו בעניין כבר בשנת 2018 ומאז קידמנו בסדרת פגישות עם ראשי משרד החינוך, מנהלי המחוז החרדי ועוד גורמי מקצוע רלוונטיים.

"אני רוצה להודות למכון הישראלי לדמוקרטיה.
אני מודה לכם על התרומה שלכם לגיבוש
תוכניות החומש. קיבלנו מכם כמה וכמה ניירות
שעזרו לנו לגבש את התוכניות עצמן."

ח"כ ד"ר מנסור עבאס

בפתח כנס חיפה לחברה הערבית, 21 במרץ

ערים מעורבות

המכון עסק בנושא עוד לפני משבר הקורונה ואירועי "שומר החומות", וחוקרי המכון הופיעו לפני הצוותים המקצועיים שקידמו את החלטת הממשלה 1783: "התוכנית לטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית 2022-2026". ההחלטה מציינת ספציפית את נושא הערים המעורבות ומתקצבת אותו בנפרד. בשיחות עם הגורמים הרלוונטיים פעלנו לגיבוש תוכנית ממשלתית דיפרנציאלית המותאמת למציאות הפוליטית והחברתית של כל עיר מעורבת.

מודל השירות בצה"ל

המכון גיבש מודל גיוס שאינו משקף בחירה בין שתי חלופות קצה - שירות חובה מלא או התנדבות בשכר ("צבא מקצועי"). מדובר במודל ביניים המבוסס על מעבר לשירות דיפרנציאלי, שבו שכבות רחבות יחסית מגויסות לשירות חובה קצר מהנהוג היום, בצד מתן אפשרות לצבא לשמר כוח אדם נחוץ לתקופה ארוכה יותר. גיבוש המודל המוצע וקידומו נעשים מתוך שיח מתמשך עם מומחים ובעלי עניין מגוונים ועם נציגים רלוונטיים משירות המדינה.

חוק האקלים

אחד החוקים האחרונים שאישרה הכנסת ה-24 בקריאה ראשונה היה "חוק האקלים". מדובר בהישג משמעותי עבור הצוות הרבי-מגזרי שהמכון מוביל משנת 2019 ושותפים בו משרדי ממשלה רבים, בראשם המשרד להגנת הסביבה. החוק הוא רק נדבך אחד במהלך לאומי רבי-מגזרי לגיבוש אסטרטגיה למעבר לכלכלה משגשגת דלת פחמן עד שנת 2050.

מעבר צודק לכלכלה דלת פחמן

המכון זכה במרכז שפרסם המשרד להגנת הסביבה לעריכת מחקר שנועד לבחון את ההשפעות הצפויות של מעבר לכלכלה דלת פחמן על שוק העבודה הישראלי; המחקר יגבש המלצות מדיניות הנוגעות לאוכלוסיות ומגזרים מוחלשים במשק העלולים להיפגע בתקופת הביניים של המעבר לכלכלה משגשגת דלת פחמן.

גיוס בחורי ישיבות

השארית הגברים החרדים בישיבות עד גיל 26 מביאה להרחבת אי-השוויון: לא די בכך שהם אינם נושאים בנטל השירות, הם גם אינם משתלבים בשוק העבודה. לשמחתנו, הצלחנו לשכנע את כלל גורמי המקצוע ובכירים במערכת הפוליטית בצורך לנקוט מהלך כפול: גם הורדת גיל הפטור וגם תמרוץ תעסוקה איכותית.

"גיל 21 כפטור לגיוס חרדים הוא קריטי. צריך לממש את החוק מהר ככל האפשר. יש לנו אי-שוויון בצבא - האם אי-השוויון הזה צריך להימשך גם בשוק העבודה? אני מסתכלת על זה בעיניים של המשק, שבהן אני רואה את צורכי המדינה והחובה למקסם את ההון האנושי ומאפייני העובד. צריך להבטיח שהיתרונות המדהימים כסטארט-אפ נישן ילכו קדימה מבלי להישאר מאחור."

ח"כ אורנה ברביבאי, שרת הכלכלה והתעשייה לשעבר,
בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה, 21 ביוני

"מודל שירות החובה שנוהג משחר ימי המדינה אינו הולם עוד את אתגרי הביטחון, החברה והכלכלה של ישראל; כבר לא ניתן להתעלם מן הפער ההולך ומתרחב שבין אתוס הגיוס האוניברסלי לבין המציאות. על כן יזמנו מחקר עומק בנושא שכלל גם סדרת 'שולחנות עגולים', ובסיכומו המלצנו על שורה של עקרונות למודל שירות עדכני, רלוונטי יותר, הוגן יותר, שוויוני יותר ויעיל יותר."

ד"ר ערן שמירבור

מנהל המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה

ביזור סמכויות מהשלטון המרכזי לשלטון המקומי

לאחר שנים רבות שדובר בהן על ביזור סמכויות אך הנושא לא קודם, הממשלה החליטה להקים ועדה בין-משרדית, בהובלת נציגות בכירה ממשרד הפנים וממשרד ראש הממשלה, שתגבש המלצות בעניין. בשנה החולפת נפגשו חוקרי המכון עם גורמים בצוותים המקצועיים והגישו להם ארבע חוות דעת. במסמך המסכם את עבודת הוועדה יש התייחסות מפורשת להמלצות המכון בנושא שקיפות.

המלצות

עקרונות למתווה עדכני למודל השירות הצבאי בישראל:

קביעת צורכי כוח האדם של צה"ל -

על הדרג המדיני להגדיר באופן ברור את צורכי כוח האדם של צה"ל, ולאור צרכים אלו לקבוע את משך השירות.

שימור מודל שירות החובה, מתוך קיצור

משמעותי שלו -

איזון השיקולים השונים - הביטחוניים, החברתיים, הנורמטיביים והכלכליים - מחייב שימור של מודל שירות החובה, אך מתוך קיצור משמעותי ביותר של משך השירות.

שירות דיפרנציאלי פורמלי,

מבחינת משך השירות והתגמול למשרתים -

כלל חייבי הגיוס יגויסו לתקופה של עד 24 חודשים. חלק מן המשרתים, על פי צורכי הצבא וככל האפשר בהסכמתם, יגויסו לתקופות ארוכות יותר, בתמורה לתגמול הולם.

תגמול והטבות למשרתים -

יש להעניק הטבות משמעותיות לכלל המשרתים בשירות חובה. תגמול והטבות ייחודיות יינתנו למשרתים בתפקידים מסוימים, בדגש על לוחמים, במטרה לשמר כוח אדם איכותי ובהינתן אי-שוויון פנימי בין המשרתים.

מנגנוני מיון ושיבוץ -

יש ליצור מנגנון פיקוח אזרחי אפקטיבי שיבטיח כי מיון המשרתים לא יביא (שלא במתכוון) לעיוותים חברתיים.

אוכלוסיות מיוחדות (חרדים וערבים) -

יש לתמרץ אוכלוסיות אלו להתגייס לשירות צבאי או לשירות אזרחי, מתוך קבלת זכויות והטבות בהתאם.

מסלולי שירות חלופיים התנדבותיים -

כוח אדם חייב בגיוס אשר צה"ל אינו זקוק לו יוכל לשרת בארגוני חירום ביטחוניים ואזרחיים ממלכתיים במסגרת שירות לאומי-אזרחי.

דפנה אבירם-ניצן, מנהלת המרכז לממשל וכלכלה, דו"ר ערן שמיר-בורר, מנהל המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה
צילום: אבישג שאר-ישוב

כנס אלי הורביץ

כנס אלי הורביץ הוא הכנס הכלכלי המוביל בישראל. ייחודו בכך שהוא מכנס סביבו אנשי עסקים מובילים, אקדמאים מהשורה הראשונה ובכירים בממשלה ובמגזר הציבורי לדיון משותף לטובת הכלכלה והחברה בישראל מתוך התמקדות באתגרי המשק. הכנס עוסק מדי שנה בסוגיות עומק של הכלכלה והחברה בישראל ובמדיניות המקרו-כלכלית הרצויה.

רגולציה

בתחילת השנה אישרה הממשלה סופית (החלטת ממשלה 901) את התקנות המאמצות את דוח "מפת דרכים למשקיע", שהוצג בכנס בשנים קודמות. תקנות אלו צפויות לקצר את הזמן הדרוש להקמת מפעל בישראל מחמש שנים לשנתיים.

חדשנות באקלים

כחלק מיישום המסקנות של צוות שהוקם לקראת הכנס, הממשלה אישרה החלטה היסטורית בתחום החדשנות באקלים (החלטת ממשלה 1685). מטרת ההחלטה להאיץ הקמה של אקוסיסטם חדשנות בטכנולוגיות אקלים וגיוס טכנולוגיות אלו לסיוע בעמידה ביעדים של ישראל הקשורים להיערכות למשבר האקלים.

"ביום ראשון הקרוב אביא יחד עם שרת האנרגיה קארין אלהרר ושרת החדשנות אורית פרקש הכהן החלטת ממשלה תקדימית לקידום החדשנות והאקלים בשווי 3 מיליארד שקלים. ההחלטה הזו כוללת הרבה מאוד מהחסמים שהמכון הישראלי לדמוקרטיה מיפה בדוח והיווה את הבסיס להחלטה."

תמר זנדברג, לשעבר השרה להגנת הסביבה, במושב קידום יזמות אקלים, בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה, 21 ביוני

"כלכלה אוהבת יציבות ולא אוהבת אייציבות. אבל בישראל יש מערכת מוסדית שאפשרה תפקוד תקין של המשק גם בתקופת בחירות. כלכלת ישראל הוכיחה יכולת מרשימה לצמוח גם בתנאים של איודאות פוליטית."

פרופ' אמיר ירון, נגיד בנק ישראל

הכשרות מקצועיות

ככנס הוצגו המלצות המבוססות על מחקר של המכון המציעות להגדיל את הסכום ואת ההיקף של מלגות הקיום למתלמדים בקורסים של הכשרה מקצועית - כדי להגדיל את מספר הפונים להכשרה מקצועית, את מאגר העובדים המקצועיים הפוטנציאלי ואת ההון האנושי של העובדים. יוזמה זו באה לידי ביטוי בתוכנית חדשה של זרוע העבודה מיולי 2022 להענקת מלגות.

חדשנות

בהתאם לדוח שהוצג בכנס, משרד הכלכלה והתעשייה קידם החלטת ממשלה ליישום המלצות להרחבת החדשנות לכלל המשק. לקראת סוף השנה הוקם צוות עבודה עם הלמ"ס לגיבוש מתווה לסקר מדידה של חדשנות (טכנולוגית ולא-טכנולוגית) על פי המלצה המופיעה בדוח.

המלצות

צעדי מדיניות נדרשים לקידום תחום
החדשנות האקלימית בישראל:

שיפור תהליכים קיימים וטיוב הרגולציה

סיוע ממשלתי ליזמי אקלים

טיוב מדיניות בשוק האנרגיה

תמריצים כלכליים לעידוד הביקוש
לטכנולוגיות נקיות

גיבוש תוכנית הסתגלות (אדפטציה)
לשינויי האקלים

ח"כ משה גבני, יהדות התורה, ויוחנן פלסטר, נשיא המכון
צילום: קובי וולף

” השפיטה החוקתית ב־30 השנים האחרונות מצביעה על שתי מגמות שונות, ויש שיאמרו הפוכות: מצד אחד בית המשפט העליון גילה גישה מרחיבה ואקטיביסטית כלפי הזכות לכבוד; אך מן הצד השני גישה מאופקת ומרוסנת במיוחד בכל ההיבטים המוסדיים ובעיקר בשאלת הביקורת השיפוטית על חוקים. כ־22 חוקים בוטלו, אולי סוג של ימינימליזם שיפוטי, בעיקר בשאלות פוליטיות.”

פרופ' סודי נבות
סגנית נשיא למחקר

" הדרך לצמיחה מכלילה - כזו
שמפירותיה ייהנו כל חלקי
החברה - מחייבת השקעה
משמעותית במרכיבים שיתמכו
בעליית הפריון גם באותם 85%
של המשק שמעסיקים 89%
מהעובדים שאינם היי-טק. "

פרופ' קרנית פלוג
סגנית נשיא למחקר

” מרגע שנבחרתי לנשיא המדינה הצבתי
את המחלוקות והשסעים בחברה
הישראלית כאחד הנושאים הדחופים
ביותר עבורי. לכן אני מודאג מאוד
משלושה נתונים הנמצאים בדוח שהוגש
לי היום: היחלשות הסולידריות בישראל,
ערעור תחושת השייכות למדינה והירידה
במידת האופטימיות באשר למצבנו.”

יצחק הרצוג, נשיא המדינה

דעת קהל

מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות עוקב באופן רציף ותדיר אחרי מגמות בדעת הקהל בישראל בעניין סוגיות שעל סדר היום הציבורי. מדד הדמוקרטיה הישראלית, ספינת הדגל של המרכז, בוחן כבר 20 שנה היבטים מבניים, תהליכיים ותפיסתיים בדעת הקהל בישראל בכל הקשור לדמוקרטיה הישראלית. הדוחות השנתיים של המדד מציגים תמונה עדכנית ורבת פנים של עמדות הציבור ומאבחנים מגמות של שינוי ורכיבים של יציבות בזירות הפוליטיות והחברתיות.

מדד הדמוקרטיה הישראלית 2022

המדד של השנה, הכולל ניתוח השוואתי של תוצאות 20 המדדים (2003-2022), הוגש לנשיא המדינה יצחק הרצוג בטקס חגיגי שנערך בבית הנשיא. מממצאיו עולות החרפה והתפשטות של עמדות לא דמוקרטיות בציבור הישראלי, כגון תמיכה במנהיג חזק או מתן זכויות יתר ליהודים אזרחי ישראל. ועם זאת, גם השנה סבורים מרבית המרואינים שישראל היא מקום שטוב לחיות בו, ובלא מעט נושאים ישנה אפילו הסכמה רחבה בין יהודים לערבים, חילונים לחרדים, צעירים למבוגרים, אנשי ימין לאנשי שמאל.

פרופ' תמר הרמן, מנהלת מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות
צילום: מיכל פתאל

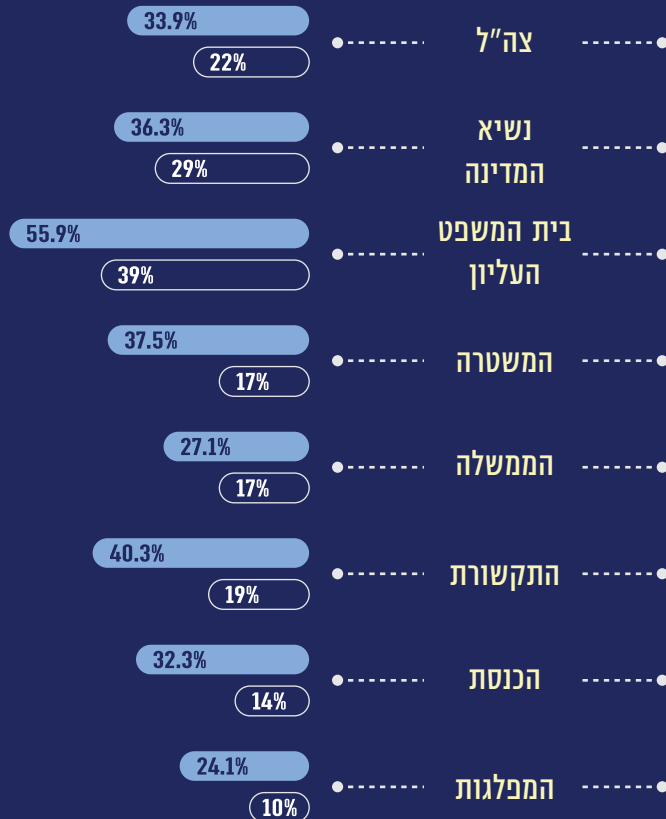
אמון במוסדות המדינה

שיעור אזרחי ישראל הערבים הנותנים אמון במוסדות נמוך ברוב המקרים משיעור נותני האמון בהם בקרב האזרחים היהודים.

גם השנה בדקנו את מידת האמון במוסדות השונים. התרשימים המובאים כאן מציגים את מדידת 2022 ואת הממוצע הרב-שנתי (2003-2022): לגבי כל אחד מהמוסדות, גם אצל היהודים וגם אצל הערבים מדידת השנה נמוכה מהממוצע הרב-שנתי.

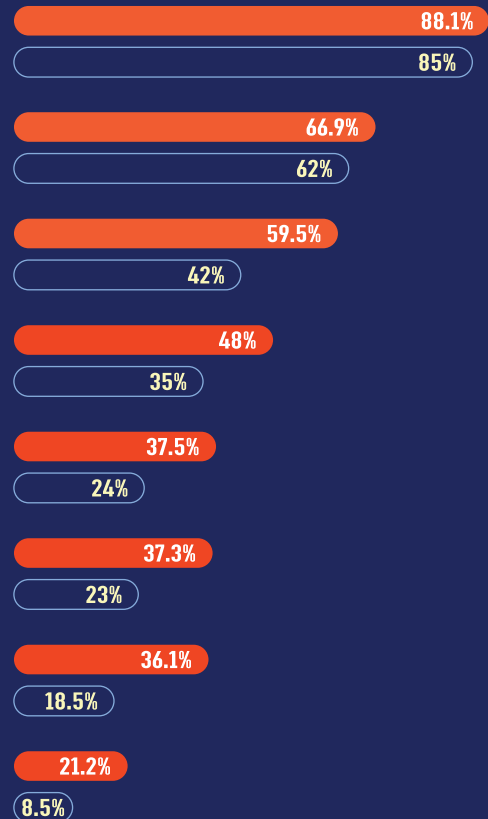
יש אמון במוסדות המדינה – מדגם ערבים

ממוצע רב-שנתי (2003-2022), %
 ממוצע יוני ואוקטובר 2022, %

יש אמון במוסדות המדינה – מדגם יהודים

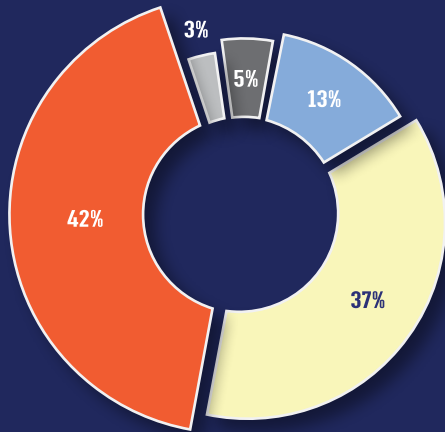
ממוצע רב-שנתי (2003-2022), %
 ממוצע יוני ואוקטובר 2022, %

השתתפות אזרחית

אף שתחושת ההשפעה הפוליטית של הציבור נמוכה, רק מיעוט (אם כי ניכר) חושבים ש"לא חשוב למי מצביעים - זה לא משנה את המצב".

באיזו מידה אתה וחבריך יכולים להשפיע על מדיניות הממשלה?

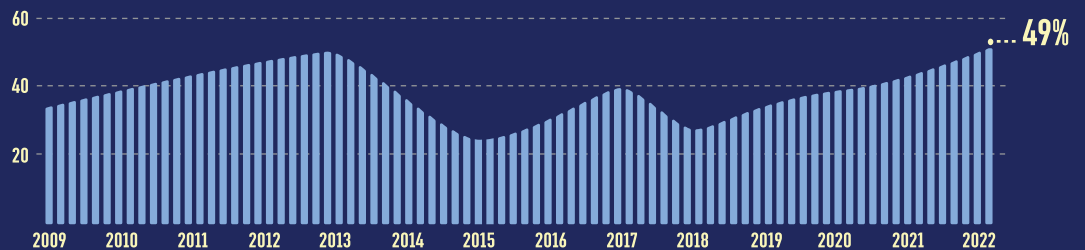
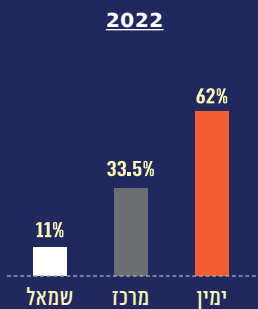
(%, כלל המדגם)

- במידה רבה מאוד
- לא יודעים
- במידה די רבה
- כלל לא
- במידה די מועטה

שוויון אזרחי?

בישראל צריכות להיות לאזרחים היהודים יותר זכויות מאשר לאזרחים הלא-יהודים

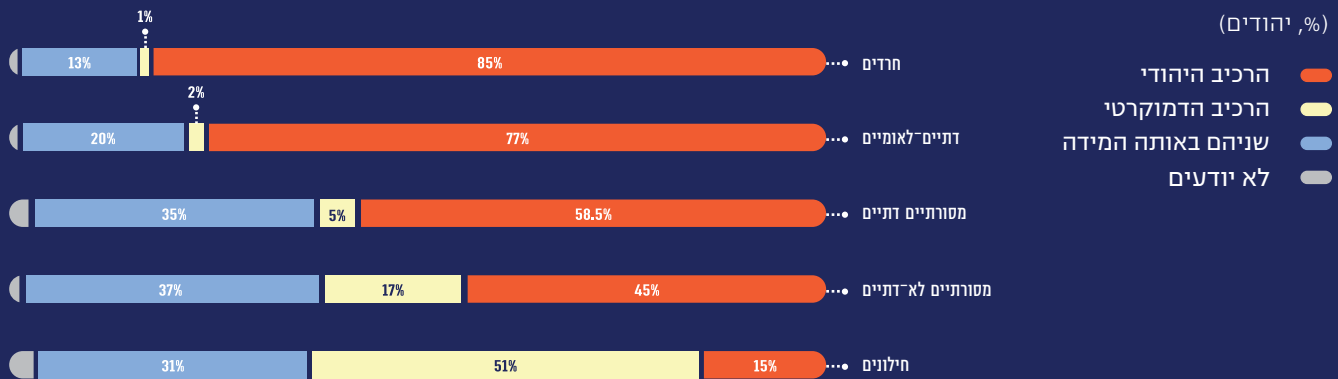
(%, יהודים, מסכימים)

דת ומדינה

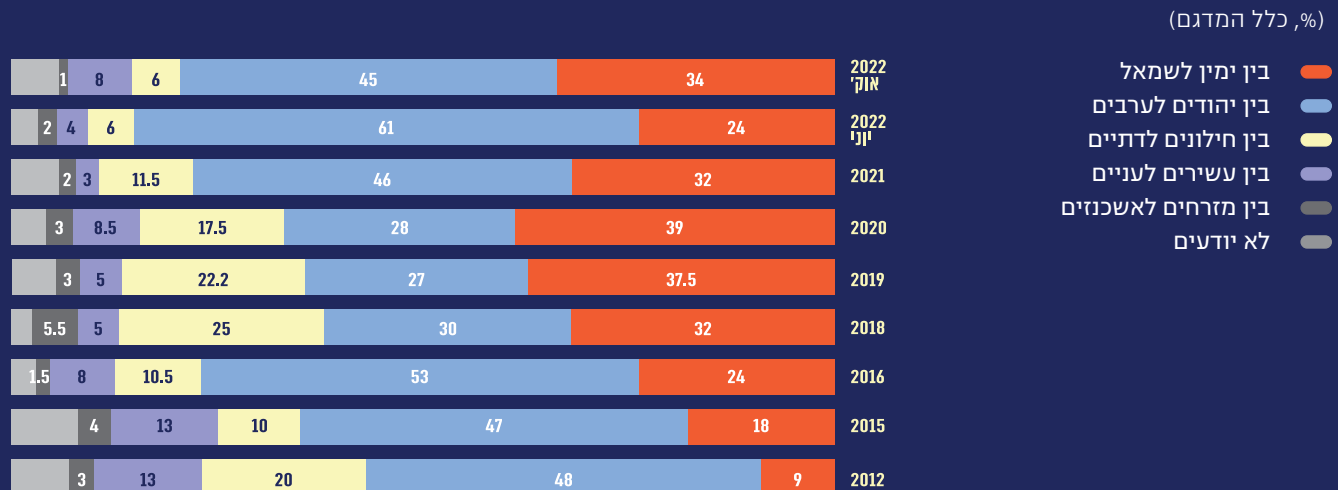
תמיכת הקבוצות החרדיות, הדתית-לאומית והמסורתית הדתית בעמדה ש"הרכיב היהודי של המדינה צריך להיות חזק יותר" גבוהה הרבה יותר מזו של המסורתיים הלא-דתיים והחילוניים.

ישראל מוגדרת מדינה יהודית ודמוקרטית. איזה רכיב היית רוצה שיהיה חזק יותר?

המתחים בחברה הישראלית

המתח החזק ביותר בחברה הישראלית

המכון במספרים

266

פגישות עם שרים
וגורמי ממשל

132

פגישות עם חברי כנסת
והופעות בוועדות הכנסת

74

כנסים, פורומים
וקבוצות עבודה

130

חוות דעת

68

פרסומים שראו אור

45

סקרים לטובת מחקר
ויישום וסקרים שוטפים

15

מכרזי ממשלה
וקולות קוראים

תקשורת בינלאומית

11,000

אזכורים בעיתונות הכתובה
מתוכם 55 מאמרי דעה וטורים

41

ראיונות בטלוויזיה וברדיו

יוטיוב

641,000

חשיפות

103

סרטונים ושידורים
חיים פורסמו

המכון בתקשורת

תקשורת ישראלית

600

אזכורים בעיתונות הכתובה
מתוכם 160 מאמרי דעה וטורים

690

ראיונות בטלוויזיה וברדיו
עלייה של 65% לעומת 2021

42 מיליון

שווי חשיפה
עלייה של 5% לעומת 2021

2,062

הופעות בתקשורת
עלייה של 10% לעומת 2021

רשתות חברתיות

אתר האינטרנט

שיא הכניסות לאתר - 1 בנובמבר (יום הבחירות)

108,700

עוקבים ועוקבות

1.98 מיליון

חשיפות
2.12 מיליון כולל טיקטוק

1.3 מיליון

גולשים
עלייה של 12.4% לעומת 2021

52.1 מיליון

צפיות
עלייה של 310.9% לעומת 2021

בחזית העשייה

הנהלת המכון

יוחנן פלסנר

נשיא המכון

פרופ' סוזי נבות

סגנית נשיא למחקר

פרופ' קרנית פלוג

סגנית נשיא למחקר

ד"ר ישי (ג'סי) פרס

סגן נשיא לפיתוח ואסטרטגיה

מנהלי מרכזים

דפנה אבירם ניצן

המרכז לממשל וכלכלה, וראשת התוכנית לרפורמות בשוק העבודה

פרופ' תמר הרמן

עמיתה בכירה ומנהלת מרכז ויטרי לחקר דעת קהל ומדיניות

עו"ד ענת טהון אשכנזי

המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים

עו"ד שלומית רביצקי טורפיז

מרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת, וראשת התוכנית ללאום, דת ומדינה

ד"ר ערן שמיר-בורר

המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה

עמיתים בכירים

פרופ' איסמעיל אבו סעד

המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים

פרופ' נתן זוסמן

המרכז לממשל וכלכלה, עמית בכיר אורח

פרופ' עמיחי כהן

המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה

פרופ' יותם מרגלית

המרכז לממשל וכלכלה

פרופ' דניאל סטטמן

מרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת

פרופ' בני פורת

מרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת

פרופ' יובל פלדמן

המרכז לממשל וכלכלה

פרופ' מרדכי קרמניצר

המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים

פרופ' גדעון רהט

המרכז לממשל וכלכלה

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים, וראשת התוכנית לדמוקרטיה בעידן במידע

פרופ' יובל שני

המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים, המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה

מנהלי תחומים

אלי בנט

מנהל אסטרטגיה בינלאומית

נועה ברק וושרל

מנהלת מערך תקשורת ושיווק

ענת גולדמן

מנהלת תחום תקציב ותכנון

ארנון מאיר

מנהל מערך יישום וקשרי ממשל

מאיה פריד

מנהלת פיתוח משאבים

דורית שובל

מנהלת תחום מינהל

ראשי תוכניות ופרויקטים

עו"ד ריטה גולשטיין גלפרין

התוכנית לרפורמות בשירות הציבורי

ד"ר תמי הופמן

התוכנית למדיניות חינוך לדמוקרטיה

עו"ד עדנה הראל פישר

התוכנית לאתיקה שלטונית ומאבק בשחיתות

ד"ר גלעד מלאך

התוכנית לחברה החרדית בישראל

ד"ר אסף שפירא

התוכנית לרפורמות פוליטיות

הנהגה בינלאומית

ברנרד מרכוס, יו"ר בינלאומי ומייסד
הנשיא העשירי ראובן ריבלין, יו"ר של כבוד

המועצה הבינלאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר (ארה"ב)
אליוט אברמס (ארה"ב)
ד"ר מרטין אינדיק (ארה"ב)
אן אפלבוים (ארה"ב)
פרופ' רונן בוגדנור (בריטניה)
השופטת דורית ביניש (ישראל)
השופט סטיבן ברייר (ארה"ב)
השופט סלים ג'ובראן (ישראל)
ד"ר ג'וזף ג'ופה (גרמניה)
פרופ' משה הלברטל (ישראל)
פרופ' מייקל וולצר (ארה"ב)
פרופ' רוברט מנוקין (ארה"ב)
פרופ' כריסטוף מרקש'יס (גרמניה)
השופט אברהם סופר (ארה"ב)
ברט סטפנס (ארה"ב)
השופטת רוזלי סילברמן אבלה (קנדה)
פרופ' ארווין קוטלר (קנדה)
פרופ' גרהארד קספר (ארה"ב)
פרופ' יהודה ריינהרץ (ארה"ב)
פרופ' גבריאלה שלו (ישראל)

הוועד המנהל

אמיר אלשטיין, יו"ר
עו"ד ליאת אהרונסון
אלי גרונר
פרופ' ורד וניצקי-סרוסי
ד"ר חן ליכטנשטיין
מזל מועלם
השגריר לשעבר שלי מרידור
פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א
עו"ד אבי פישר
ד"ר מיכל צור
יוסי קוצ'יק

מייסדים

ד"ר אריק כרמון
מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

אנו מכירים תודה לשותפינו לעשייה

מייסדים

קרן מרכוס (ארה"ב)

מיטיבים

ג'ואן וארווין ג'ייקובס (ארה"ב)

יקירים

קרן ויליאם דוידסון (ארה"ב)

קרן משפחת צ'ארלס ולין שוסטרמן (ארה"ב)

קרן אנונימית (ישראל)

קרן קירש (ארה"ב)

נאמנים

דונה דובינסקי ולאונרד שוסטק (ארה"ב)

תומכים

קרן דליה ואלי הורביץ (ישראל)

סטארט-אפ ניישן סנטרל (ישראל)

קרן דיאן וגילפורד גלזר (ארה"ב)

פרופ' אנדרו ויטרבי (ארה"ב)

קרן ריימונד פרנקל (ארה"ב)

קרן ראסל ברי (ארה"ב)

עמיתים

קרן רחלינד וירתור גילברט (ארה"ב)

קרן טראמפ (ישראל)

קרן אנדראה וצ'ארלס ברונפמן (ארה"ב)

קרן מרגרט ודניאל לואב (ארה"ב)

ידידים

קרן לאוטמן (ישראל)

קרן ברכה (ישראל)

עו"ד ליאת אהרונסון (ישראל)

פרופ' אמנון שעשוע (ישראל)

קרן נדב (ישראל)

הסוכנות היהודית - שותפות אילת אילות טורונטו (קנדה)

אייזק פישר ולורדס סוארז (ארה"ב)

קרן ליזה ודאגלס גולדמן (ארה"ב)

קרן ג'ק וגולדי וולף מילר (ארה"ב)

סטיבן רוברט (ארה"ב)

רוברט מאירוף ורדה בקר (ארה"ב)

אמיר אלשטיין (ישראל)

קרן אנונימית (ישראל)

פדרציית ניו יורק (ארה"ב)

אליסה ודניאל דוקטורוף (ארה"ב)

ד"ר חן ליכטנשטיין (ישראל)

בארי וג'ודי סילברמן (ארה"ב)

טל ואריאל רקנאטי (ארה"ב)

צור שמיר (ישראל)

שותפים מוסדיים

המשרד להגנת הסביבה (ישראל)

קרן קונרד אדנאואר (גרמניה)

תובנות - הנעת תהליכי חשיבה (ישראל)

משרד יגאל ארנון ושות' (ישראל)

אמיר אלשטיין, יו"ר הוועד המנהל, ויוחנן פלסנר, נשיא המכון
צילום: מיכל פתאל

דוח כספי*

%	₪	
מרכזי מחקר		
19%	7,269,604	המרכז לערכים ולמוסדות דמוקרטיים
13%	5,142,685	מרכז ג'ואן וארווין ג'ייקובס לחברה משותפת
19%	7,346,420	המרכז לממשל וכלכלה
5%	1,918,976	המרכז לביטחון לאומי ודמוקרטיה
5%	2,009,434	מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות
יחידות ומטה		
12%	4,793,507	יישום וקשרי ממשל
8%	2,944,345	מערך התקשורת
3%	1,286,554	הוצאה לאור
2%	769,048	פיתוח
3%	1,261,185	מחשוב ותמיכה טכנולוגית
2%	705,874	מנהלה**
3%	1,065,465	שדרוג מערך הכנסים
6%	2,489,630	מיועד לפעילות גם לאחר 2022
100%	39,002,726	סה"כ הוצאות

הוצאות 2022

%	₪	
17%	6,544,875	קרנות ותרומות פרטיות מישראל
82%	32,064,908	קרנות ותרומות פרטיות משאר העולם***
0.8%	314,000	פרויקטים משותפים עם מוסדות ומשרדי ממשלה
0.2%	78,943	תמלוגים, שותפויות ושונות
100%	39,002,726	סה"כ הכנסות

הכנסות 2022

* על פי דוחות לא מבוקרים

** לאחר שיוך הוצאות לפעילויות

*** כולל תרומה לפעילויות (נוסף לקרן העומדת) לשנת 2022, שהועברה ב־2023

עיצוב ועריכה גרפית

סטודיו AlfaBees

הפקה ועריכה

ארנון מאיר ועדי אליאסי כהן

עריכת לשון

תמר שקד

הודפס בתל אביב, 2023

בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל־אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי. לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית. מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחד במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום מגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית. בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו. זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בין־לאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ־ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי. השואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על־ידי חידוש המדינה היהודית בארץ־ישראל, אשר תפתח לרווחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות־זכויות בתוך משפחת העמים. שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ־ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל־ישרים במולדת עמם. במלחמת העולם השנייה תרם הישוב העברי בארץ את מלוא־חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלוש נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להמנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות. ב־29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל; העצרת תבעה מאת תושבי ארץ־ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם הם לביצוע ההחלטה. הכרה זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה. זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית. לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ־ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל, היא מדינת ישראל. אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתקבע על־ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ־1 באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת־העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם ישראל. מדינת ישראל תהא פתוחה לעלייה יהודית ולקבוצות גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שיוין זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות. מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ־ישראל בשלמותה. אנו קוראים

